

माध्यमिक शिक्षा मण्डल, मध्यप्रदेश, भोपाल

परीक्षार्थी द्वारा भरा जावे ↓

परीक्षा का विषय	विषय कोड	परीक्षा का माध्यम
संस्कृत	053	हिन्दी

माध्यमिक शिक्षा मण्डल, म.प्र., भोपाल
 BOARD OF SECONDARY EDUCATION MADHYA PRADESH
 भोपाल
 320-0490672
 परीक्षार्थी का रोल नम्बर
 2 0 1 6 2 9 0 5 6
 शब्दों में: दो शून्य एक छः दो नौ शून्य पाँच छः
 BOARD OF SECONDARY EDUCATION MADHYA PRADESH
 माध्यमिक शिक्षा मण्डल, म.प्र., भोपाल

परीक्षार्थी द्वारा भरा जावे

उदाहरणार्थ

1	1	2	4	3	9	5	6	8
एक	एक	दो	चार	तीन	नौ	पाँच	छः	आठ

केन्द्राध्यक्ष/सहायक केन्द्राध्यक्ष एवं परीक्षक द्वारा भरा जावे

क :- पूरक उत्तर पुस्तिकाओं की संख्या अंकों में शब्दों में
 ख :- परीक्षार्थी का कक्ष क्रमांक 02 - टिन्सेट
 ग :- परीक्षा का दिनांक 06 03 2020
 परीक्षा का नाम एवं परीक्षा केन्द्र क्रमांक की मुद्रा
 हार सेकण्डी परीक्षा केन्द्र क्रमांक 103022

परीक्षक का नाम एवं हस्ताक्षर	केन्द्राध्यक्ष/सहायक केन्द्राध्यक्ष के हस्ताक्षर
<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>

परीक्षक एवं उपमुख्य परीक्षक द्वारा भरा जावे ↓

परीक्षक एवं उपमुख्य परीक्षक द्वारा भरा जावे

प्रमाणित किया जाता है कि मूल्यांकन के समय पूरक उत्तर पुस्तिकाओं की संख्या उपरोक्तानुसार सही पाई हो। क्राफ्ट स्टीकर क्षतिग्रस्त नहीं पाया गया तथा अन्दर के पृष्ठों के अनुरूप मुख्य पृष्ठ पर अंकों की प्रविष्टी एवं अंकों का योग सही है।
 निर्धारित मुद्रा : नाम/पदनाम, संस्था के नाम की मुद्रा लगाए।
 उप मुख्य परीक्षक के हस्ताक्षर एवं निम्न
गौजी लाल चक्रवर्ती
 माध्यमिक शिक्षक
 शासक हाई स्कूल, विठरली
 मो. 989168

नोट :- हार सेकण्डी परीक्षा में केवल वाणिज्य संकाय के प्रायोगिक विषय को छोड़कर शेष विषयों हेतु नियमित एवं स्वा 100 अंकों का होगा किन्तु नियमित छात्रों को 100 अंक के एवं स्वाध्यायी छात्रों को 100 अंक के प्राप्तांक ही अंकसूची में प्रदर्शित किया जाएगा।

केवल परीक्षक द्वारा भरा जावे।
प्रश्न क्रमांक के सम्मुख प्राप्तांकों की प्रविष्टी करें।

प्रश्न क्रमांक	पृष्ठ क्रमांक
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	
13	
14	
15	
16	
17	
18	
19	
20	
21	
22	
23	
24	

प्रश्न क्र.

प्रश्न

उत्तर क्रमांक - 1.

(अ) (iv) बहुव्रीहिः ।

(ब) (ii) दीनाय दानम् ।

(स) (iii) तत्पुरुष समासः ।

(द) (iii) कर्मधारयः ।

(iv) निर्वहलः ।

उत्तर क्रमांक - 2.

(अ) (iv) पुत्रः ।

(ब) (i) पुरा ।

(स) (ii) अत्र ।

(द) (ii) पुनः ।

(इ) (iii) सुप् + अन्तः ।

प्रश्न क्र.

उत्तर क्रमांक - 3

(अ) (ii) क्तिन् ।

(ब) (iii) सेवमानः ।

(स) (i) त्वत्परम् ।

(द) (iv) डीन् ।

(इ) (ii) व्यञ्जन सन्धिः ।

उत्तर क्रमांक - 4.

(अ) (iv) लङ्लकार ।

(ब) (iii) स्तु (iii) उत्तमपुरुष ।

(स) (i) कुम्भी ।

(द) (iv) स्वयं ।

(इ) (i) मूर्खी ।

प्रश्न क्र.

उत्तर क्रमांक - 5.

(अ) (ii) जलम् ।

(ब) (i) स्थिरः ।

(स) (iv) असमर्थः ।

(द) (iii) द्वितीया ।

(इ) (iv) तृतीया ।

**B
S
E**उत्तर क्रमांक - 6.

(i) अहं यत्-यत् कर्म करोमि तत्तदखिलं शम्भोः आराधनं ।

(ii) धन-त्याग-सत्य-सदाचाराः शूत्रे कीर्तिमवनस्य चत्वारः
स्तम्भा ।(iii) विरवामित्रः तथैषोऽनेन 'बलातिबले' इति विधे लब्धवान् ।
तयोबलेनउत्तर क्रमांक - 7. (अथवा)" बुद्धचरितम् " अत्र वधोषस्य स्वना अस्ति । अस्मिन्
महाकाव्ये अष्टाविंशति सर्गाः सन्ति ।

प्रश्न क्र.

उत्तर क्रमांक- 8.

- (i) 'अ' रसगङ्गाधरम् - 'व' पाण्डितराजजगन्नाथः
- (ii) हर्षचरितम् - बाणभट्टः
- (iii) नैषधीयचरितम् - श्रीहर्षः

उत्तर क्रमांक-9.

आदिकविः वाल्मीकिः । तेन रामायणं ग्रन्थस्य स्वनामकरोत् ।

उत्तर क्रमांक-10.

चत्वारः वेदाः सन्ति । तेन नामानि ऋग्वेदः, यजुर्वेदः, सामवेदः, अथर्ववेदः ।

उत्तर क्रमांक-11.

- (ii) शिवाम नमः
- (iii) लोकं ऊ उपर्युपरि शम्भुः अस्ति ।
- (v) नगरात् बहिः मन्दिरम् अस्ति ।

प्रश्न क्र.

उत्तर क्रमांक - 12.

- (i) विद्वस् - षष्ठी बहुपचन - विदुषाम् विद्वेषाम्
- (ii) गौ - प्रथमा बहुपचनम् - गावः
- (iii) मनस् - तृतीया रूक्पचनम् - मनसा

उत्तर क्रमांक - 13.B
S
E

- 'अ' 'व'
- (i) हंसस्य - दुरधजलमेदविधौ
- (ii) प्रजन्ति ते मूढधिय - भवन्ति मायाविषु येन मायिनः
- (iii) कुसङ्गलि वर्जयन् - क्षेमैश्च क्षेमैश्च स्वपुरे समागतः
- (iv) प्रकीर्णाः - बालुकाः

उत्तर क्रमांक 14.

- (i) शकुन्तला
- (ii) बुधः
- (iii) वीरगतिः

प्रश्न क्र.

(iv) द्यौपदस्य

उत्तर क्रमांक - 15. (अथवा)

कश्चित् महान् तपस्वी ऋषिः आसीत् । सः लोककल्याणार्थम्
अहर्निशं भूतले भ्रमति स्म । एकदा सः परिभ्रमन् एकं ग्रामम्
अगच्छत् । ग्रामस्य एकस्मिन् गृहे एकः शुकः पालितः
आसीत् । सः शुकः ऋषिं दृष्ट्वा 'मारयतु कुर्यात्तु'
इति वारं वारम् उच्चैः उक्तवान् अनन्तरं स ऋषिः अपरं
स्थानं अगच्छत् तत्रापि एकस्मिन् गृहे शुकः पालितः
आसीत् ।

उत्तर - क्र. क्रमांक - 16.

(i) मानं हित्वा प्रियो भवति,
क्रोधं हित्वा न शोचति ।
कामं हित्वा र्थवान् हित्वाऽर्थवान् भवति,
लोभं हित्वा सुखी भवेत् ॥१॥

(ii) सुखं च दुःखम् भुवाऽभावौ च,
लामाऽलामौ मरणं जीवितं च ।
पयसिः सर्वमेतं भवन्ति,
तस्माद् धीरो न च हृष्येन शोचन् ॥२॥

प्रश्न क्र.

उत्तर क्रमांक - 17.

- (i) जीवेम शरदः शतम् ।
- (ii) न च विनायक कुश्चिन् ।
- (iii) सुखार्थी संयतः भवेत् ।
- (iv) पर्यावरणं संरक्षणेव संरक्षणेव सृष्टेः संरक्षणम् ।

उत्तर क्रमांक - 18.

- (अ)
- (i) पृथिव्यां यत्पर्यावरणं वर्तते तत् सन्बुद्धितम् अस्ति ।
- (ii) जीवजन्तवः स्वार्थपूर्ते कृत्स्न्या व्यापादिताः ।
- (iii) अस्माभिः अतीवार्जितम् धनम् ।
- (iv) समस्त प्राणीनां कृते पर्यावरणमेव प्राकृतिक सौन्दर्यं सुखशान्ति च प्रददाति ।

B
S
E

प्रश्न क्र.

(ष)

(i) प्रथमे वयसि न ब्रह्मचर्यं पालयेत् ।

(ii) नियमसंयमौ प्रथमे वयसि सेवनीयौ ।

(iii) सौन्दर्य-चर्चा परित्याज्या न ।

(iv) "तेनैक" इत्यास्मिन् पदे 'वृद्धिसंख्यि' अस्ति ।

B
S
Eउत्तर-क्रमांक-19.

(अ)

(i) अखण्डमण्डलाकारं ईश्वरं अस्ति ।

(ii) चरापरं ईश्वरेण व्याप्तम् ।

(iii) तत्पदं येन (ईश्वरेण) विरहितम् ।

(iv) तस्मै श्री गुरुवे नमः ।

(ब)

(i) मान्यमानः मुदम् न आदहीत् ।

(ii) सन्तः अवमानात् सन्नापं न प्राप्नुयात् ।

(iii) इह लोके सन्तः सतः पूजयन्ति ।

(iv) असाधवः साधुबुद्धिं न लभन्ते ।

उत्तर - 20. क्रमांक - 20.

सेवायाम्,

श्रीमन्तः प्राचार्यमहोदयाः,

संस्कृत विद्यालयः,

सैदमोहनगरम् जनकगंजः,

विषयः- शुल्कमुक्त्यर्थं प्रार्थना पत्रं ।

महोदयाः,

सेवायां वदं निवेदनमस्ति यत् मम् पिताः
एकस्मिन् कार्यालये ^{लिपिकार्याने} कार्यं करोति । पितुः वेत्नेन

परिवारस्य निर्वाहः अपि दुष्करः अस्ति । विगतवर्षेः

समग्रे स्व मण्डले अहं परीक्षायां प्रथम स्थानं प्राप्तवान् ।

अतः शुल्कं मां शुल्कमुक्तिं दापयन्तु वति प्रार्थये ।

धन्यवादः

दिनाङ्कः 06/03/2020

भवताम् आवाहारी शिष्यः

विनाय शर्मा

डादश श्रेणी 'ब' वर्ग

प्रश्न क्र.

उत्तर क्रमांक - 21.

- (i) कुटिलाः जनाः परेषाम् अहितम् इच्छन्ति ।
 (ii) कुटिलानां शाक्निः परेषां पीडनाय भवति ।
 (iii) सर्पः दुग्धं पीत्वा अपि विषं न त्यजन्ति ।
 (iv) कुटिलाः जनाः कुटिलतया स्व सन्मार्गम् आश्रयन्ति ।
 शाक्निवचनानि कुटिलान् सन्मार्गे आनेतुं न प्रभवन्ति ।

**B
S
E**

उत्तर क्रमांक - 22. (i)

(i) अस्माकं देशः

1. भारतोऽस्माकं देशः । देशोऽस्ति विशालः अस्ति ।
2. अस्मैन्तस्यां दिशि हिमालयो वर्तते ।
3. सागरः अस्मिन् पादपूषात्मं करोति । अस्मिन् भूमिः अस्मिन् यामुला अस्ति ।
4. अस्माकं देशस्य संस्कृतिः विपुला अस्ति ।

प्रश्न क्र.

- 5. अस्मिन् देशः विभिन्न धर्मावलम्बिनः वर्तन्ते ।
- 6. वयं मातुः औरसाः पुत्रा इव निवसामः ।
- 7. अस्माकं हृदये भावान्मित्री एकता विद्यते । संदुर्काले वयं कुड्भेदान् परित्यज्य देशः हितम् चिन्तयामः ।
- 8. भारतभूमिः अस्माकं माता अस्ति । वयं भारतभूमेः पुत्राः स्मः । अस्म्यः सम्मानं रक्षितुं वयं सदैव तत्पराः स्मः ।
- 9. भारतदेशः रूढः कृषिप्रधानः देशः अस्ति । अत्र प्रभूत्वं अन्नं भवति ।
- 10. भारते अनेकानि ऐतिहासिकस्थलानि सन्ति ।
- 11. भारते गङ्गा, यमुना, सरस्वती, नर्मदादयः नद्यः प्रभवन्ति ।
- 12. विशालं भूमण्डलं अयं देशः अस्ति । अस्मिन् देशे मूढादीपस्य मत्तमः देशः सञ्जातः ।
- वयं स्वराष्ट्रस्य रक्षां कुर्वन्तः सदा तत्पराः स्मः ।

**B
S
E**

वेदमस्ति -

“जननी जन्मभूमि स्वर्गादपि गरीयसी”